

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ԵՓՐԵՄ ՊԵՏՈՒԵԼԻ
ՀԱՅԿ. ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Հայ աշխարհին կռապաշտութեան թարձրամած խաւարը փարատեցին առաջին լուսաւորիչ Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս եւ երկրորդ լուսաւորիչ Ս. Գրիգոր Պարթեւ Հայրապետ եւ ասոր վերջին շառաւիղն Ս. Սահակ Հայրապետ Ս. Մաշթոց—Մեսրոպ վարդապետի հետ եղաւ երրորդ լուսաւորիչ:

Ս. Սահակայ եւ Ս. Մաշթոց—Մեսրոպի լուսաւորչական խորին եւ վեհապանծ իմաստութիւնն ու անխոնջ աշխատանքը զրոյց զիւտէն յառաջ գործի սկսած էր գաւառներէն բառեր ժողովելու, ընտրելու, կազմելու ու կազմակերպելու Հայ բարբառին ատաղձներն ու զանոնք բանակարգութեան մէջ դնելու օրէնքներն ու կանոնները:

Եւ ի՞նչ տաժանակիր աշխատութիւն էր այդ զոր կատարեցին անոնք աննկուն ու անպարտելի յարատեւութեամբ եւ երբ կ'ճգնէին Հայոց ոսկեզինիկ դպրութիւնն ի լոյս բերելու՝ առ ի չգոյէ Հայոց յատուկ գրերու՝ պարսկական, ասորական, եւ յունական տառերով, բառերը կ'ըմբոստանային իրենց ճգունքներուն դէմ եւ փորձն անյաջողութեան կ'մատնուէր եւ ահա իրենց դէմ կ'պարսպանար անհնարին դժուարութիւն մը եւ հարկ էր այդ դժուարութիւնը զիւրել, բայց ո՞վ եւ ի՞նչ միջոցաւ պիտի կարողանային այդ սոսկալի դժուարութեան յաղթել:

Ս. Մաշթոց միայն խիզախեց Ս. Սահակայ քաջալերանքներով դիմագրաւ ընդ առաջ ելլելու այդ ահագին արգելքին իրենց հսկայ ձեռնարկութեան յաջողութեանց, դիմեց համբաւաւոր օտարազգի գիտուններու, բայց օգուտ մը չտեսաւ անոնցմէ, հետեւաբար յուսահատ մարդիկներու օգնութիւններէ՝ ապա ինեցաւ Աստուծոյ, սրտային աղաչեց որ Ս. Հոգւոյն իմաստութեան շնորհը ցոլացնէ իր մտքին մէջ այդ անհնարինն հնարաւոր եւ դժուարինը զիւրին ընելու համար:

Լսելի եղան երանելի վարդապետին ազօթքն ու աղաչանքն եւ ահա պատկերացան այն տառերն իր մտքին մէջ՝ որոց կ'կարօտէր Հայ լեզուն կատարելապէս արտաբերուելու համար:

Անվերջ սրտազին օրհնութիւն եւ գոհութիւն ու փառք տալով Աստուծոյ, պատկերացոյց տառերը մագաղաթի վրայ ու մեծ ուրախութեամբ աճապարեց Հայաստան Ս. Սահակայ եւ Վռամշապուհ արքային մօտ՝ որք հանդիսաւորապէս ընդունեցին զինքը. զիւտը փորձով յաջողուած գտան եւ անմիջապէս արձակեցին արքունական հրովարտակներ եւ հայրապետական թուղթեր ամէն կողմ Հայոց նախարարաց, որով ամէն քաղաքի եւ զիւրի մէջ բացուեցան դպրոցներ եւ Հայ.Ս.Եկեղեցին փառաւորուեցաւ թարգմանութեամբ Աստուածաշունչ հին եւ նոր կտակարանաց, ժամակարգութեամբ, երգերով եւ մեղեդիներով եւ ունեցաւ Հայ լեզուն իր հռետորական, իմաստասիրական, կրօնականին հետ նաեւ աշխարհիկ դպրութիւնը:

Ուրեմն 1500 տարիներէ ասդին մշակուած Հայ լեզուն բառերը, բառակարգութիւնն եւ զանոնք անդրդուելի հաստատութեան մէջ ապահովող զրեւը գտնող եւ Հայ Եկեղեցւոյն հետ Հայ ազգին գոյութիւնն անջինջ պահելու իսկական պատճառ եղող Ս. Սահակայ եւ Ս. Մաշթոց—Մեսրոպայ յիշատակն երախտագիտական օրհնութեամբ տօնելու փառաւորելու ամէնուս պարտքն է:

Նոյնպէս «Մեղապարտ» Յակոբի՝ տպագրական առաջին աշխատաւորին յիշատակն ալ իր չորսհարիւրամեակին առթիւ կ'արժէ օրհնութեամբ մշտնջենաւորելու եւ հաւատալ թէ անշուշտ ներած են Ս. Սահակ եւ Մաշթոց—Մեսրոպ անոր ինքնածանօթ մեղապարտութեան: